ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ХЕКIУАТЫКЪУЕ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭХЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№237 (21.395) ● 2008 гъэм дыгъэгъазэм (декабрым) и 11, махуэку ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ●

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

«Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и пащхьэ щIэ фIыщIэм папщIэ» щIыхь дамыгъэр Кулиев Кь.Ш. етыным и Iуэхуки Iэ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президентым и Указ

Лъэпкъ литературэрэм зегъэужьыным езым и щхьэкIэ куэд зэрыхищIыхьам папщIэ «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и пащхьэ щIэ фIыщIэм папщIэ» щIыхь дамыгъэр етын **Кулиев Кьайсын Шувай и къуэ** - Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и щIыхьэ усакIуэм (эрылIагъ).

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2008 гъэм дыгъэгъазэм и 5-м
№133-УП

«Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм физкультурэмрэ спортымкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ» цIэ льапIэр Гогушвили Г.М. фIыщIыным и Iуэхуки Iэ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президентым и Указ

Физкультурэмрэ спортымрэ зегъэужьыным куэд зэрыхищIыхьам папщIэ «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм физкультурэмрэ спортымкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ» цIэ льапIэр фIэщын **Гогушвили Гоги Мурман и къуэ** - Урысей Федерацэм альдж-урым бэнэкIэмкIэ и командэ кьыхэхам и тренер нэхъыщхьэм.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2008 гъэм дыгъэгъазэм и 5-м
№134-УП

«Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щIыхь зиIэ и юрист» цIэ льапIэр Мэремкъул А.Н. фIыщIым и Iуэхуки Iэ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президентым и Указ

ЛэжьыгъэмкIэ законодательствэр зэрагъэзащIэм кIэлъыплъыныр, ар къэпщытэнрэ къызэрэпэщыным къаруушхуэ зэрырихьэлIам икIи илъэс куэд льандэрэ хьэлэлу зэрылажьэм къыхэкIыу «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щIыхь зиIэ и юрист» цIэ льапIэр фIэщын **Мэремкъул Арсен Нажмудин и къуэ** - Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм ЛжьыгъэмкIэ и кьэрал инспектэм и унафэщIым - лжьыгъэмкIэ кьэрал инспектор нэхъыщхьэу Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щыIэм.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2008 гъэм дыгъэгъазэм и 5-м
№135-УП

Спортым дунейпсо класс зиIэ и мастер Шыхьэубахъуэ Анзор иджыблагъэ каратэ-кнокусинкай бэнэкIэмкIэ Японием щекIуэкIа дунейпсо чемпионатым и абсолютнэ чемпион зэрыхъуам республикэм и унафэщIхэм гу лъытмрэгу къэнакIуэ. Анзор, абы и гъэсакIуэ Онищенкэ Анатолий, спортсменым и адэ Мухьэмэд сымэ кьыргъэблагъэрэр, Къэбэрдей-Балкъэрым и Президент Къанокъуэ Арсен езыр и щхьэкIэ екъуэхуащ.

«АПХУЭДЭ текIуэныгъэр къэпхьыну зэрымытыншыгуфIыгъуэгъуэ, абы папщIэ лIыпIэрэ ерыщагъ инрэ лIыгъын хуейщ. Апхуэдэ щIалэхэрщ нобэрей ди щIалэгъуалэр зыдэплъеипхьэр. Уэ уи щапхъэр сэбэп хъунущ сабийхэр уэрамым кьыдэтщу спортым кьыхэтшэнымкIэ, щIэблэм узыншагъ дгъэсэнымкIэ», - жиIащ республикэм и Iэтащхьэм. Абы кьыхигъащхьэхуэхIащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и спортсмен щхьэкIэ Iуэхэм - 2008 гъэм екIуэжа Олимпиадэм и чемпион, бэнакIуэ Хьэущт Аслъэнбэч атлетикэ хьэпъэмкIэ а Олимпиадэм жэз медалыр кьыщызыхьа Аккаев Хьэжмурат, дунейпсо чемпион, бэнакIуэ Махуэ Билал сымэ я ехьулIэныгъэхэм Анзор зэрыпишэр: «Ижьырей илъэсиТым ди спортсменхэм текIуэныгъэшхуэхэр кьаХь. Ар Къэбэрдей-Балъкъэрым исхэр зэрыпагэ, кьыкIуэнум фIыкIэ хуэзыгъапIуэ, спортым и мызакъуэу, адрей БнатIэхэмэ ехьулIэныгъэхэр зэрыщыдиIэнр я фIэщ зыщI Iуэхуэ».

Езым хуэфащэн къуэ зэриГъэсамкIэ Президентыр зэрехьухьэхуам и жэуапу зауэм, лэжьыгъэм, Iэщщхьэ Зэщщэзэда Кьарамзин, хабзэхьуэмэ органхэм я ветеранхэм (пенсионерхэм) я республикэ зэгухьэныгъэм и тхьэмадэ Шыхьэбахьуэ Мухьэмэд кьыхигъэщащ спортым хуащI гулыитэр иужь ильэсхэм нэрылъагъуэ нэхъ ин зэрыхъуар: «Зэман кIэщым кьриубыдэу республикэм и кьалащхьэм спорт комплексыщIэ дащIыхьащ. Спорт унэщхуэр зэрагъэпэщыжащ, районхэм спорт Iуэхущ1апIэщIэхэр кьыщызэIуах. А псоми ахьдэкIуэу къэгъэльэгуаупхъэщ спортым и федерацэ псоми я Iэтащхьэу республикэм и унафэщIхэр зэрыувари дэIэпыкъуэгъушхуэ зэрыхъуар». «Федерацэхэм я унафэщIуу ква къудейкъым, - жиIащ Къанокъуэ Арсен. - Абыхэм ящыщ дэтхэнэми езыр зи пашэ спорт Iэужьжыгъуэм зэрызиужьыкIэ жэуапыр и пщэ диТлъхьажащ. Мыгувэу ахэр зэрыпалъхьэм дыхэплъэнуэ дызыщыхьэ ильэсыщIэм нэхъ дызэгугъупхъэхэр дгъэбелджылынущ».

Дунейпсо чемпионым апхуэдэ екъулIэныгъэшхуэм тезыгъэгушхуа Iуэху нэхьащIхьэм хуэгъэзауэ журналистхэм кьрата упщIэм жэуап щритым наIуэ къищIащ спортым и мызакъуэу, политикэми пэIэщIэ дыдэу зэрыщымытыр: «Сэ нэхъыщхьэу сызыщIэхьэхуэнэ Президентыр кьыщыIэзэхуэхьун екъулIэныгъэ къэсхьыну арати, ар кьызэхъулIащ».

КъуэкIыпIэ лъэпкъхэм я бэнэкIэхэмкIэ республикэ сабий-ныбжьыщIэ школым и унафэщI, Урысеим щIыхь зиIэ и тренер, 4-нэ даным и бгырыпх фIыцIэр зиIэ, Урысейм кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и федерацэм и президиумым хэт Онищенкэ Анатолий КъБР-м и Президентым и гулъытэм папщIэ фIыщIэ хуищIащ икIи зэи хуэмыдэу мы зэманым зэфIэкIышхуэ кьэзыгъэпэтагъуэ Шыхьэубахьуэ Анзор зэрыригушхуэр кьыхигъэщащ: «Ар 2007 гъэм Урысеим кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и федерацэ псоми я абсолютнэ чемпион хуащI икIи а цIэр кьихьын папщIэ Анзор и лъакъуэр кьутауэ бэнащ. Ар щытекIуащ Урысейм каратэ-кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и командэ кьэхэхам я дечей псом и командэ кьыхэхамрэ Москва щрагъэкIуэкIа зэхьэзэхуэм. ЗэкIэ Анзор и закъуэщ каратэ бэнэкIэр кьыщежьа хэкум - Японием - щекIуэкI зэхьэзэхуэм Урысейм щыщу абсолютнэ чемпион цIэр кьыщызыхьыфар». Онищенкэ Анатолий КъБР-м и Iэтащхьэм елъэIуащ Урысейм каратэ-кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и чемпионату Налшык къалэм дащIыхьа спорт комплексыщIэм 2009 гъэм и накъыгъэ маазэм щрагъэкIуэкIынум и кьызэгъэпэщащIуэ комитетым хьихьыну. Президентыр абыкIэ арэзы хуащI икIи и псаоу и къуэхьэ и кIэухьэ щIыхьэбахьуэ Анзор щагъэпэгъэпIэн гуфIэгъуэ зэIущIэ мы илъэсыр имыух щыкIэ кьызэрагъэпэщыну зыхуэфащэхэм я щIэ зэрыриПхьэнур.

ХЬЭГУАРЭ Джамилэ,
КъБР-м и Президентымрэ Правительствэмрэ я пресс-Iуэхущ1апIэм и унафэщI.

● Юбилей

Хъуэхъу гуапэ, дамыгъэ лъапIэ

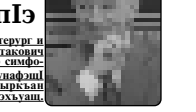

Медведев Дмитрий Санкт-Петербург и академическэ филармониер Шостаковичи цIэр зезыхьэ и академическэ симфони оркестрым и художественнэ унафэщI нкIи дирижер нэхъыщхьэ Темыркъан Юрэ илъэ 70 зэрыхъуамкIэ екъуэхуащ.

«УЭ, ДИ ЛЪЭХЪЭНЭМ и дирижер гъуэгъэдкэр, уащыщщ зи зэчиимкIэ, псэм и кьару дыщIыкIэ мыкIуэщIыж гурыщIэхэмкIэ хьэщыкъ узыщIыфхэм, - итщ къэралым и Iэтащхьэм и хъуэхъум. - Мэзгро Темыркъан и щIэр дуней псом кьыщалъытэ урысей лъэпкъ щэнхабзэм и куаГьымрэ и къуеягъымрэ, музыкэр зэрагъэIу щIыкIэм и лъэныкъуэкIэ хэку хабзэ гъуэгъэдкэхэр зэрызэтеувам, абыхэм пщIэшхуэ зэраIэм я дамыгъэу.

ПщIэ лей хуэфащэщ уэ ебгъэкIуэкI жылагъуэ, псапащIэ лэжьыгъэшхуэми, зэчий зыбгъэдэлъ щIалэгъуалэм уадIэпыкъуну уигукIи уи псэкIи узэрыхущIэкъум».

* * *

Хэку, дунейпсо музыкэ гъуэдзкэм зегъэужьыным зэфIэкI ин зэрырихьэлIам, илъэс куэд льандэрэ творчествэм и IэнатIэм зэрыпишэр ыпашIэ Урысей Федерацэм и Президентым и УказкIэ Темыркъан Юрэ кьратащ «Хэкум и пащхьэ щIэ фIыщIэм папщIэ» орденым и I нагъыщэр.

● КъБР-м и Парламентым и Президиумым

Языныкъуэ законхэм зэхъуэкIыныгъэхэр халъхьэ

КъБР-м законхэр кьыдэзыгъэкI и органым и Президиумым и зи чэзу зэIущIэм Iуэхугъуэ тIощI хуэдизым щыхэпльащ. Ар ригъэкIуэкIащ республикэм и Парламентым и УнафэщI Бечелов Ильяс.

ЭКОНОМИКЭполитикэмкIэ комитетым и унафэщI **Малкаров Пхьыр** депутатхэм я пащхьэм кьрильхьащ «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и языныкъуэ закон акТхэм зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным и Iуэхукъ» КъБР-м и законым и проектыр. Абы ипкъ иткIэ кьыхалъхьэ 2009 гъэм финансхэр зэрахъуэтIыщыр республикэ программэ хэхуэу 15-м ехьэлIауэ зэрахъуэжIыну. Абы и щхьэусыгъуэр зыхуэфащэ программэхэр гъэзэщIэным хуэкIас бюджет ахъщэр зэтеущIхуауэ кьэгъэсэбэпын зэрыхуейщ.

БюджетымкIэ, налогхэмкIэ, финансхэмкIэ комитетым и унафэщI **Ахъуэжу Кьащюбий** кьыхилъхьэри, зэIущIэм щыхэпльащ «2008 гъэм Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и республикэ бюджетым и Iуэхукъ» КъБР-м и Законым зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ КъБР-м и законым и проектыр.

Депутатхэр апхуэдэу тепсэлъыхьащ «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Парламентым и Фыщыпэ наградэ» гъуэгъуэным и Iуэхуи» КъБР-м и Парламентым и унафэм и проектым.

ИщхьэкIэ кьыщыгъэлъэгъуэ документ гъэр депутатхэр елъэжьын папщIэ хуагъэхьащ.

Президиумым и зэIущIэм щыхэпльащ Урысей Федерацэм и нэгъуэщI субъектэм я парламентархэм законхэр кьыдэгъэкIыным теухуауэ кьыхалъхьа жэрдэм зыбжанэм.

ЗаконодательствэмкIэ, къэралухуэныгъэмкIэ, щIыпIэ самоуправлением и IуэхуэмкIэ комитетым и унафэщI**Абазэ Руслан** кьыхилъхьэри, зэIущIэм щытепсэлъыхьащ зи ныбжьыр илъэс пщыкIуий ирамыкIуахэр я адэ-анэм ящIымыгъуэу жэщым нэгъуэщыжьыпIэхэм, нэгъуэщI цIыху зэхуэсыпIэхэм зэрыкIуэм кьыхэнЫу организацэхэм, хьэрычэт лэжьакIуэхэм, адэ-анэм жэуап егъэхьыным и Iуэхум.

Экономикэ политикэмкIэ комитетым и унафэщIым и кьэрадзэ **Сэхъу Владимир** тепсэлъыхьащ «Урысей Федерацэм и Кьалэхуэху кодексым зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным и Iуэхуи» федеральнэ законым и проектэ Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Кьэрал Думэм кьыщыхьалъхьэн папщIэ ягъэхьэзырам.

Ахъуэхъу Кьанщобий кьэпсэльащ УФ-м и Бюджет, Налог кодексхэм зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ я кьагъэлъхьа жэрдэмэхэр ядмIыгъыу.

Сабий зеиншэхэмэрэ адэ-анэм я кIэлъыплъыныгъэм щIэмытыжу кьэна сабийхэмрэ псэупIэкIэ кьызэгъэпэщыным, ныкъуэныкъуэхэм я узыншагъэр зэтегъэуВэжьным, абыхэм протезхэр зэрыхуащIым ехьэлIа правовой мардэхэр егъэфIэкIуэным теухуауэ УФ-м и Правительствэм и Унафэщым зэрызыхуагъазэм зэIущIэм кьыщеджащ Лжьыгъэмрэ социальнэ политикэмкIэ комитетым и унафэщым и кьуэдзэ **Гуляевэ Валентинэ.**

Парламентым и лэжьыгъэ кьызэгъэпэщыныкIэ, регламентымкIэ, депутат щэнхабзэмкIэ и департаментым и «Сабий-ныбжьыщIэ спорт школ №2» щIэныгъэ щрагъэгъуэт муниципальнэ Iуэхущ1апIэм и лэжьакIуэхэу Кирин Владимир Михаил и кьуэм - баскетболымкIэ гъэсакIуэ-егъэзакIуэ нэхъыщхьэм, Кьумыкъуэ Римм Гъуэгъе и пхьум - баскетболымкIэ гъэсакIуэ-егъэджакIуэ нэхъыщхьэм КъБР-м и Парламентым и Щыхь тхьапшэ иратыну.

Езыхэр лэжьыгъэ Iуэхукъэ екIуэу зэрыщытам кьрикIуахэм зэIущIэм и кIэухым тепсэлъыхьыжащ КъБР-м и Парламентым и Унафэщым и кьуэдзэ **Бозий Натбий**, Экономикэ политикэмкIэ комитетым и унафэщым и кьуэдзэ **Сэхъу Владимир,** Лжьыгъэмрэ социальнэ политикэмкIэ и комитетым и унафэщым и кьуэдзэ **Джэш ФатIимэ** сымэ.

Президиумым и зэIущIэм хиубыдэу Правительствэм щыхэхаха зэманыр трауухуащ Урысей Федерацэм и уголовнэ гъэзэщакIуэ системэм и Iуэхущ1апIэу Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щыIэм и лэжьакIэр егъэфIэкIуэным.

БАТЫР Любэ.

Абхъазым егъэлъапIэ

АДЫГЕЙ *Республикэм и Президент ТхьэкIущынэ Аслъэнджэрий иджыблагъэ Сыхьум щыIэу зэпсэльэныгъэхэр драгъэкIуэкIащ республикэм нэхъыщIэ кьэдгъэлIуэхэмкIэ и министр Шамбэ Сергей, парламентым и спикер Ащурэ Нугъэр, Абхъазым ЩынагъуэншагъэмкIэ и советым и секретарь Лакоба Станислав сымэ. Апхуэдэу хьэщIэхэр я IуащI правительствэм хэмыльэ Iуэхущ1апIэхэм я унафэщIхэм.*

«ООН-м и кIэлъыплъакIуэхэм зэпсэлъува лъэныкъуэтIым я кум дэтащ, зауэр абыхэм ирамыгъэжьэжьи щхьэкIэ, ауэ Урысей Федерацэм Абхъазыр и щхьэ хуитыж къэралыгъуэ щхьэхуэу кьыкIэзэрильэтэгъэ, Куржьыр зэпсэльэныгъэм хэкIыжащ. Абы кьыхэкIыу ООН-м ЩынагъуэншагъэмкIэ и советым мандатыщIэ кьыщтэн хуей хъущ. Аращ нобэрей хьэщIэхэр республикэм кьыщIэкIуар», - жиIащ журналистхэм Шамбэ Сергей.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Гулъытэ хэха

● Дин

Мусылъымэнхэм я махуэ льапIэм - Къурмэн махуэм - ирихьэлIау Къэбэрдей-Балкъэрым и Прохладнэ районым щыщ Къэжэхэу Алътудрэ Къэрэгъэшрэ мэжджыТыщIэхэр кьыщызэIуахащ. Мы мэжджытIхэм нэмэз щащIыным кьыщымынэу, щIалэгъуалэр гъэсэным пыщIа Iуэхуэрэ щрагъэкIуэкIынущ, гъэзащэ зыщIэхэр хьэрыпIоБзэм щыхурагъэджэнущ.

Алътуд къуажэм къыщызэIуаха мэжджытыр.

АЛЪТУД къуажэм дащIыхьа мэжджытыр кьыщызэIуахым, а жьлэм дэсхэм ящыщ куэд кьыхэхуэсат. ПщIантIэми пэшхэми щагъэуват IэфыкIэхэмрэ дагъэрыгъажьэ-рэ зытелъ Iэнэхэр. Кьуажэм и Iимам **Тхьэлыджокъуэ Хьэталий** кьызэхуэсахэм жяриIащ мыбы щрагъэкIуэкIа лэжьыгъэ псоми ятекIуэда ахъшэр ёзы жылагъуэм щыщ хъэрычэт лэжьакIуэхэм зэрызэхалъхьар, мылъкуу кьагъэсэбэпам и нэхъыбапIэр Абазэхэ Хьэдис кьызэрыбгъэдэкIар.

КъБР-м и Президент **Кьанокъуэ Арсен** кьуажэдэсхэм ехъуэхуащ куэдрэ зыпэплъа мы Iуэху дахэр кьаззрехьулIамкIэ. «Мэжджытыр кьабзагъэм, исльам диным кьытхуиХь фIыгъуэшхуэхэм я дамыгъэщ икIи ар зэрахуэгар сэбэп хьун хуейщ цIыхухэр тэмакъкIыкIыжьагъымрэ мамырыгъэмрэ хуэгъэсэныкIэ, - кьыхигъэщхьэхукIащ Президентым. - Дэ гулъытэ хэха худощ1 Къэбэрдей-Балкъэрым щызэрахьэ дэтхэнэ диныи зегъэужьыным. Езым и дин хабзэхэр игъэзащIэныкIэ зэхуэдэ Iэмалхэр яIэн хуейщ муслъымэнхэми, православнэхэми, иудейхэми. Налшык муслъымэн мэжджытышхуэ, православнэ члисэ дащIыхьащ, синагогэр щызэрагъэпэщыжащ. А псоми ехьэлIауэ кьызэгъэщыну сыхуейт республикэм щыпсэуэхэр, хэт сыт хуэдэ диным итми емылъытауэ, мамырыгъэмрэ зэгурыIуныгъэмрэ гъэбелджылым зэрыхуущIэкъуп-хьэр. Дызэрыт диным емылъытауэ дэ дызэкъуэувэну икIи ди бынхэр шыIэныгъэмрэ ныбжьэгъуГэмрэ хуэдгъэсэну ди кьалэнщ. Дэ дызыщIэкъуп хуейщ ди щIалэгъуалэр

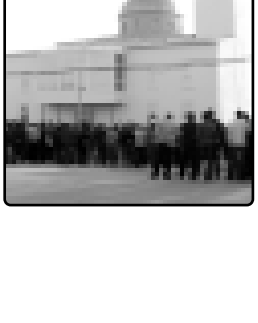

Къэрэгъэш дащIыхьа мэжджытыр.

дяпэкIэ дин мэсхъэб егъэлеяхэм щыдрагъэхъэх къэмыгъэзыкIыжьмэ.

Къыззхуэсахэм хъуэхъу псальэхэмкIэ зэхуигъэзащ КъБР-м и Мусылъымэнхэм я Iуэхущ1апIэм и унафэщI **Пщыхьэщ1э Iэнас**. Прохладнэ мэчиищапIэхэр районым и администрацэм и Iэтащхьэ **Гертер Иван** тепсэлъыхьащ къуажэм и хьэблэхэр псыкIэ кьызэгъэпэщыныр зэрыригъэфIэкIуэм, сымаджэщ ящIыну кьызэрыгъэжьам, школыр зэрызэрагъэпэщыжьам **Абазэхэ Хьэдис** и къуажэгъуэхэм махуэ льапIэмкIэ екъуэхъури, мэжджытым аргуэру зы тыгъэ хуищIащ - абзомубиль псынщIэ иритащ.

КъЭРЭГЪЭШ къуажэм дащIыхьа мэжджытыр кьыщызэIуахым а жьлэм и Iимам Нэгъуей Хьэсэнкий фIыщIэ яхуищIащ ухуэныгъэм зи мылъку кьыхэзыIыхьа псоми. Абы щхьэхуэу кьыхигъащащ Кьанокъуэ Арсен езым кьыбгъэдэкIыу сом мелуанитIым щигъэу кьэзэрыратр, Бэшорэ зэкъуэшхэм «жьлэр кьалэтыжьыну зэрыхуущIэкъур, гъэуагуэр зэрызэрагъэпэщыжьыр, дэрбэзэр фабрикэ, элеватор зэрахуэгр». ЗэIущIэм къэрхьэлIаХэм ахъуэдэу жэлаIащ иужь зэманым зэхъуэкIыныгъэфIхэр зэрыщыIэр, жьлэр псыкIэ кьызэрызэрагъэпэщыр зэрефIэкIуэр, социальнэ Iуэхущ1апIэ зыбжанэм я унащхьэхэр зэрызэрахъуэкIар. Жьлэ нэмэзыр зэфIэкIа нэужь, КъБР-м и Iэтащхьэр кьуажэдэсхэм яIущIащ икIи абыхэм жаIахэм едэIуащ.

Кьыхэгъэщипхэщ Къанокъуэ Арсен сытым дежи дин зыныгъэхэм защIэгъэкъуэным гулъытэ хэха зэрихьуащ. 2004 гъэм, хьэрычэт лэжьыгъэм пэрыту, абы езым и ахъшэкIэ Налшык къалэм мэжджытышхуэ дригъэщIыхьащ. Мы гъэм КъБР-м и къалащхьэм щихъ пэлъытэ Марие Магдалинэ и щэкIэ дащIыхьа члисэм текIуэда сом мелуан 57-м щыщу сом мелуан 23-р КъБР-м и Президентым езым и ахъшэу хилъхьащ.

БЭЛЭТОКЪУЭ Дахэлинэ.

● ДифI догъэлъапIэ

Чемпионхэм я чемпион

хьэубахьуэ Мухьэмэд кьыхигъэщащ спортым хуащI гулъытэр иужь ильэсхэм нэрылъагъуэ нэхъ ин зэрыхъуар: «Зэман кIэщым кьрибубыдэу республикэм и кьалащхьэм спорт комплексыщIэ дащIыхьащ. Спорт унэщхуэр зэрагъэпэщыжащ, районхэм спорт Iуэхущ1апIэщIэхэр кьыщызэIуах. А псоми ахъдэкIуэу къэгъэльэгуаупхъэщ спортым и федерацэ псоми я Iэтащхьэу республикэм и унафэщIхэр зэрыувари дэIэпыкъуэгъушхуэ зэрыхъуар». «Федерацэхэм я унафэщIуу ква къудейкъым, - политикэми пэIэщIэ дыдэу зэрыжиIащ Къанокъуэ Арсен. - Абыхэм ящыщ дэтхэнэми езыр зи пашэ спорт Iэужьжыгъуэм зэрызиужьыкIэ жэуапыр и пщэ диТлъхьажащ. Мыгувэу ахэр зэрыпалъхьэм дыхэплъэнуэ дызыщыхьэ ильэсыщIэм нэхъ дызэгугъупхъэхэр дгъэбелджылынущ».

Дунейпсо чемпионым апхуэдэ екъулIэныгъэшхуэм тезыгъэгушхуа Iуэху нэхьащIхьэм хуэгъэзауэ журналистхэм кьрата упщIэм жэуап щритым наIуэ къищIащ спортым и мызакъуэу, политикэми пэIэщIэ дыдэу зэрыжиIащ: «Сэ нэхъыщхьэу сызыщIэхьэхуэнэ Президентыр кьыщыIэзэхуэхьун екъулIэныгъэ къэсхьыну арати, ар кьызэхъулIащ».

КъуэкIыпIэ лъэпкъхэм я бэнэкIэхэмкIэ республикэ сабий-ныбжьыщIэ школым и унафэщI, Урысеим щIыхь зиIэ и тренер, 4-нэ даным и бгырыпх фIыцIэр зиIэ, Урысейм кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и федерацэм и президиумым хэт Онищенкэ Анатолий КъБР-м и Президентым и гулъытэм папщIэ фIыщIэ хуищIащ икIи зэи хуэмыдэу мы зэманым зэфIэкIышхуэ кьэзыгъэпэтагъуэ Шыхьэубахьуэ Анзор зэрыригушхуэр кьыхигъэщащ: «Ар 2007 гъэм Урысеим кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и федерацэ псоми я абсолютнэ чемпион хуащI икIи а цIэр кьихьын папщIэ Анзор и лъакъуэр кьутауэ бэнащ. Ар щытекIуащ Урысейм каратэ-кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и командэ кьэхэхам я дечей псом и командэ кьыхэхамрэ Москва щрагъэкIуэкIа зэхьэзэхуэм. ЗэкIэ Анзор и закъуэщ каратэ бэнэкIэр кьыщежьа хэкум - Японием - щекIуэкI зэхьэзэхуэм Урысейм щыщу абсолютнэ чемпион цIэр кьыщызыхьыфар». Онищенкэ Анатолий КъБР-м и Iэтащхьэм елъэIуащ Урысейм каратэ-кнокусинкай бэнэкIэмкIэ и чемпионату Налшык къалэм дащIыхьа спорт комплексыщIэм 2009 гъэм и накъыгъэ маазэм щрагъэкIуэкIынум и кьызэгъэпэщащIуэ комитетым хьихьыну. Президентыр абыкIэ арэзы хуащI икIи и псаоу и къуэхьэ и кIэухьэ щIыхьэбахьуэ Анзор щагъэпэгъэпIэн гуфIэгъуэ зэIущIэ мы илъэсыр имыух щыкIэ кьызэрагъэпэщыну зыхуэфащэхэм я щIэ зэрыриПхьэнур.

ХЬЭГУАРЭ Джамилэ,
КъБР-м и Президентымрэ Правительствэмрэ я пресс-Iуэхущ1апIэм и унафэщI.

Адыгэ тхакIуэхэр зочэнджэщ

● Вэсэмахуэ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Къэбэрдей-Балъкъэрым и Проходнэ районым щыщ Къэжэхэу Алътудрэ Къэрэгъэшрэ мэжджытыщIэхэр кьыщызэIуахащ. Мы мэжджытIхэм нэмэз щащIыным кьыщымынэу, щIалэгъуалэр гъэсэным пыщIа Iуэхуэрэ щрагъэкIуэкIынущ, гъэзащэ зыщIэхэр хьэрыпIоБзэм щыхурагъэджэнущ.

ЕдыгеИм и Президентым и пресс-Iуэхущ1апIэм кьызэритамкIэ, Абхъазым и Президент Бэгъэпэщ Сергей дыгъэгъазэм и 2-м кьыдигъэкIа упщIэм кьыхэзыхьащIмкIэ, ТхьэкIущынэ Аслъэнджэрий щIэ льапIэр кьыкIащащ Абхъазым и Iэщ1ащIэлIкIэр гъэхъэзырыным кIэ ифIыщIэхэм, щIыныгъэмрэ егъэджэныгъэмрэ зегъэужьыным, щIыналъэхэм я зэныбжьэгъугъэр гъэбыданыкIэ и зэфIэкIхэм ящIэ.

Шынагъуэншагъэм теухуауэ

АБХЪАЗ. *ООН-м и лIыкIуэхэм иджыблагъэ Сыхьум щыIэу зэпсэльэныгъэхэр драгъэкIуэкIащ республикэм нэхъыщIэ къэралыгъуэхэмкIэ и министр Шамбэ Сергей, парламентым и спикер Ащурэ Нугъэр, Абхъазым ЩынагъуэншагъэмкIэ и советым и секретарь Лакоба Станислав сымэ. Апхуэдэу хьэщIэхэр я IуащI правительствэм хэмыльэ Iуэхущ1апIэхэм я унафэщIхэм.*

«ООН-м и кIэлъыплъакIуэхэм зэпсэлъува лъэныкъуэтIым я кум дэтащ, зауэр абыхэм ирамыгъэжьэжьи щхьэкIэ, ауэ Урысей Федерацэм Абхъазыр и щхьэ хуитыж къэралыгъуэ щхьэхуэу кьыкIэзэрильэтэгъэ, Куржьыр зэпсэльэныгъэм хэкIыжащ. Абы кьыхэкIыу ООН-м ЩынагъуэншагъэмкIэ и советым мандатыщIэ кьыщтэн хуей хъущ. Аращ нобэрей хьэщIэхэр республикэм кьыщIэкIуар», - жиIащ журналистхэм Шамбэ Сергей.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Къулыкъур ищэнут

США-м и Илиной штатым и губернатор Благоевич Род нужь иХьат Обамэ Барак президенту хаха иужь, Сенатым хуит щыхьуа къулыкъур ищэну.

Ар полицэм и лэжьакIуэхэм яубыдащ, ауэ зэкIэ Чикагэ и кьаудэм нутIыщащащ, зы щIыпIэ кIуэну зэрыхьыжьыжьмкIэ Iэ щIрагъэдзэри. Чикагэ округым и прокурор Финдженральд Патрик зэрыжиIамкIэ, губернаторыр яГъэхъуанщэ Iулъхьэ Iихыу, гъэщIагъэкIэ цIыхухэм мылъку кьаIэщIигъэкIуэ зэрящытамкIэ.

Зэгупсысауэ ялэжь Iуэху

Илъэситху и пкIэ, ящэкIэ хамэщI щыIэнкьралъхьа автомашинхэм я импортым пэкIуэ пощIанэр Урысейм щыхагъэхъуащ. Иджы, двигателым и льэщагъым сльытагъэ, автомобиль псынщIэхэм я пощIанэм щIатынущ евро 2500-5700-рэ, хьэлъэшхэм евро мини 2-м щыщIэдзауэ мини 4,4-м нэхъ хуэзэнущ. Псом нэхъыр нэхъ льапIэ хъунур автобусхэращ - двигателым и зы кубическэ сантиметр къэс евро ахъшэу 3 (сом 105-рэ хуэдизэ и тхэщ.

Дауи, апхуэдэ автомобиль зиIэхэр абыкIэ арэзыкъым. Уеблэмэ Барнаул щыщ щыхы 248-м Урысейм и Президентымрэ Правительствэмрэ льэIуэхыгъэкIэ зыхуагъэзащIуэ: хамэщI щыIэпкъралъхьауэ жьы хъуа транспортыр Урысейм и автомобиль заводэм кьыщыщIагъэкIэхэмкIэ зэрихьэжьныкъым.

Щыдагъэм кьихь гугъапIэ

Дунейпсо банкым кьыззрыщабжамкIэ, дунейпсо сатум и инагъым стIанэгъэ процентитI хуэдиз хэщIынущ.

Абы кьикIращи, зызыжь кьралхэм я деж кьыщащхуэ хьэпшыпхэр зыхэпшIуэ нэхъ мащIэ хъунущ, инвестицэ Iуэхухэри екIэкIуэнущ. Зызыжьа кьралхэм кьагъэсэбэп инвестицэм хэщIынущ процент 1,3-кIэ, зызыжьхэм я дежи щыхэхъэнущ мащIэш - процентти 3,5-рэщ (2007 гъэм ар иСат процент 13-м). ЗэрыхуагъэфащэмкIэ, апхуэдэ щытыкIэм кьралхэр хуишащ кредит Iуэхуэм я хабзэ псори нэхъ тхIий зэращамрэ 2009 гъэм дунейпсо экономикэм и Iуэхуэр зэхъэзрыхьауэ зэрекIуэкIынумрэ.

Нэхъ тыншыну хуагъэфащэ щIыдагъэ зыщэ кьралхэр: нобэ зы баррелым доллар 44-рэ и уасэмэ, 2009 гъэм ар доллар 75-м щыхьэдэхьи хуейщ. Дауи, апхуэдэ уасэм зи фейдэ хэлъхэм Урысейри ящыщщ.

Мы махуэхэм

Дыгъэгъазэм и 11, *махуэку*

◆Бгыхэм я дунейпсо махуэщ. 2003 гъэ льандэрэ ягъэлъапIэ. Бгылъэ щIыналъэхэм зауэным мыхьэнэшхуэ зэрИэр кьилытэри, а Iуэхур зыубыдауа унафэр 2002 гъэм дыгъэгъазэм и 20-м ООН-м и Генеральнэ Ассамблеем кьыщтауэ щытащ.

◆ Дыгъэгъазэм и 11 - 12-хэм Брюссель (Бельгие) щызэIуащIэнущ Европэ союзым хьихь я кьралхэм я советыр.

◆Дыгъэгъазэм и 11-18-хэм Дубай (ОАЭ) щекIуэкIынущ 5-нэ Дунейпсо кинофестивальр.

◆ Нью-Йорк щыIэ «Сотбис» аукцион унэм щащэнущ Совет Союзым и косманавтикэм пщIа Iэрытхэр.

Инвестицэр егъэмащIэ

Японием и «Соню» компание щIэныгъэм и финанс Iуэхуэр дунейпсо кризисым и зэранкIэ зэхъэзэрыхьащ, электроникэ IэнатIэм IуегъэкI (ар дуней псом щыIэ лэжьакIуэхэм я процентти 5 мохьу).

А Iуэхуэр Урысеим я фIыгъкIэ компаниер мэгугъэ илъэс кьэс США-м и доллар зы мелардрэ мелуани 100-рэ кьыдигъэхъуну.

◆1946 гъэм ООН-м кьызэрыгъэпэщащ сабийхэм дэIэпыкъуныкIэ Фонд.

◆Дыгъэр кьыщIэкIащ сыхьэти 7-рэ дакьикъ 30-м, кьухьэжынущ сыхьэт 16-рэ дакьикъ 29-м.

**◆ Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэти

Экономикэ | Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхьэрэ | Жылагъуэ Іуэху

- Антон Виктор и къуэ, дапщэщ ди нэхъыжьыфІхэр, американ эм сшхуэ, щыпІэ жыжьэхэм дунеяпІэ къыщакІуэфыф у, зыгъэпсэхупІэ цІэрыІуэхэм кІуэфу щыхьунут?

- Сэ къызгуроІуэ ди псальэхэм гукъанэ зэрахэльыр. Ауэ уи фІэщ щы тхуэзэфІэкІ къызэрыдмыгъанэр. 2009 гъэм лэжьыгъэ пенсэм и бадзэ Іыхьэр тІэкІурегъэ хэдгъэхъунущ, ику ягу къапщтэмэ, сом 5461-м нэдгъэсынущ. А бжыгъэр процент 30-кІэ нэхъыбэщ пенсэ къэзыхьхэм Іэмал имыІэу яІэн хуеІуэу ягъэувы ж мыпхуэм («прожиточный минимум» жыхуэІэм) нэхърэ.

- Зи гупсыкъуэпщэ бжыгъэхэр ину пхужьІэнухьым.

- Ар ди щІэдзапІэу добж. 2010 гъэм и щышылэ маэм щыщІэдзауэ пенсэхэм кьахэдгъэхьэунущ ялэ щыкІэ процентпищ хуэдиІ, итІанэ Совет Союзым и лъэхъэнэм зэрылэжьа ильэсхэм ящыщ дэтхэнэми зы процент хущыщІгъунущ. Псальэм папщІэ, ильхъуи и ныбжьыр ильэс 70 хьуамэ, ильэс 34-кІэ jэжьыгъэм пэрытамэ, абы и пенсэм зедгъэІэтынущ процент 44-кІэ. Адэжьи щІэх-щІэхьыуэ пенсэхэм зэхгъэхьунущ.

- Инфляцэри пхуэзэгубыдэну кьыщІэкІынкьым?

- Абыи дегупсыкаш. 2010 гъэм щыщІэдзауэ пенсэхэр зэлъытауэ щыгъынур Пенсэ фондым и хэхьуэхэр зыхуэзэщІ. А хэхьуэхэр быдэу пыщІауэ щытынущ къэралым исхэм я улахуэхэм. НэгъэщІу жыпІэмэ, инфляцэм нэхьрэ пенсэхэр зэрыхэдгъахьуэр («индексацэ» жыхуэзгъэІэр) зыкъомкІэ нэхъыбэщ.

- Уэ къыщэрыпльытэмкІэ, тэмэму, зыхуей иГъ уэту псэ-уи папщІэ сыт хуэдиз ахьшэ мазэ кьэс кьыІэрыхьэн хуей зи ныбжьыр хэкІуэтам?

- А бжыгъэр зыхуэзІэжьыр, Іэщ1агъэлІэхэм эрагъэбелджьламкІэ, «прожиточный минимум» жыхуэтІэращ. 2009 гъэм а мардэм ныдогъэс социальнэ пенсэр. Абы кьыдэкІуэ эу, лэ жьыгъэ пенсэри доІэт зыкъомкІэ.

- Ауэрэ дЫжь-фызыжьхэр насыпыфІэ мэхъу...

- Уг ущыІэмэ, жысІэфынущ Европэ кьэралхэм щыІэ пенсэ мардэхэм дазэрыхуэзкІуэнур?

- Сыт хуэдэ щыкІэкІэ?

- 1992 гъэм къащтауэ щы-Іэщ абы теухуа унафэ (конвенцие) щхьэхуэ. А дэфтэрым кьеГъуэв щІыхьэм щыуэзынышэм, щыкъарууфІэм иІа улахуэм и процент 40-м хуэдиз пенсэу къихьын хуеІуэ. А мурадращ дэри дызэхьущІэжьыр, зэкІэ Европэм кУэдкІэ дыкъыкІэрыхуэми.

- Пенсэ системэщІэм, щыхухэм ельхьэм я арэзы-ныгъэ хэлъу ахьшэ зэхуэхьэсурэ кьыдзэрагъэпэщам, нэхъ зыубгъуауэ тхутепсэльыкІэ.

- А системэм жэпуэгъуэм и 1-м «лажьэу» щІидзащ. Ар сэбэп нэхъ зыхуэхьэнур зи ныбжьыр ильэс пЛІыщІым щІигъуэжрщ, нэхъ щІалэгъэхэми (ильэс 20-30 хъуэхъэми) ину кьыхэущхьэпэнуми.

Іэмал имыІэу гъэзэщІэн хуеІщ мыпхуэдэ кьаленыр: ильэсым кьурибыдэу уи арэзыныгъэ хэлъу уи счетым ибольхьэ сом минитІ нэхьрэ мынэхъ мащІэ. Хуэрыбаем кьыбгъэдэкІыуи уи счетым кьральхьэ апхуэдизу дыдэ. Сом минитщІ счетым ильэсхьамэ, ар хуэдитІкІэ хагъахьуэ.

- Зи ныбжь хэкІуэтахэми апхуэдэ Іуэхутхьэбзэ яхуэфІщІэфынч?

- НэхъыбэжкІэ дахуоупсэ - зы мин яГъэтІылъхьухкІэ яхуищІыдогьу хуэдиплІкІэ нэхъыбэ?, ауэ зы ильэсым кьуриубыдэу сом мин 48-м щхьэдэмыкьыш. Псальэм папщІэ, зи пенсэ кІуэгъуэм нэсауэ лэжьыгъэм пэрытым и счетым сом мин 12 ирильхьамэ, къэралым кьыхуащІыгъу сом мин 48-рэ. Апхуэдизу щыкІэкІэ абы и счетым зэуэ кьохутэ сом мин 60.

- Зы маэм сыт хуэдиз кьратынур зи пенсэр зэхуэхьэныхьэсам?

- Счетым илъ ахьшэр ильэс 19-м трагуашэ. Абы кьыщІэкІынкьым хуэдизщ «лажьэ» щІидзащ. Ар сэбэп нэхъ зыхуэхьэнур зи ныбжьыр ильэс пЛІыщІым щІигъуэжрщ, нэхъ щІалэгъэхэми (ильэс 20-30 хъуэхъэми) ину кьыхэущхьэпэнуми.

Іэмал имыІэу гъэзэщІэн хуеІщ мыпхуэдэ кьаленыр: ильэсым кьурибыдэу уи арэзыныгъэ хэлъу уи счетым ибольхьэ сом минитІ нэхьрэ мынэхъ мащІэ. Хуэрыбаем кьыбгъэдэкІыуи уи счетым кьральхьэ апхуэдизу дыдэ. Сом минитщІ счетым ильэсхьамэ, ар хуэдитІкІэ хагъахьуэ.

- Зи ныбжь хэкІуэтахэми апхуэдэ Іуэхутхьэбзэ яхуэфІщІэфынч?

- НэхъыбэжкІэ дахуоупсэ - зы мин яГъэтІылъхьухкІэ яхуищІыдогьу хуэдиплІкІэ нэхъыбэ?, ауэ зы ильэсым кьуриубыдэу сом мин 48-м щхьэдэмыкьыш. Псальэм папщІэ, зи пенсэ кІуэгъуэм нэсауэ лэжьыгъэм пэрытым и счетым сом мин 12 ирильхьамэ, къэралым кьыхуащІыгъу сом мин 48-рэ. Апхуэдизу щыкІэкІэ абы и счетым зэуэ кьохутэ сом мин 60.

- Зы маэм сыт хуэдиз кьратынур зи пенсэр зэхуэхьэныхьэсам?

- Счетым илъ ахьшэр ильэс 19-м трагуашэ. Абы кьыщІэкІынкьым хуэдизщ «лажьэ» щІидзащ. Ар сэбэп нэхъ зыхуэхьэнур зи ныбжьыр ильэс пЛІыщІым щІигъуэжрщ, нэхъ щІалэгъэхэми (ильэс 20-30 хъуэхъэми) ину кьыхэущхьэпэнуми.

Іэмал имыІэу гъэзэщІэн хуеІщ мыпхуэдэ кьаленыр: ильэсым кьурибыдэу уи арэзыныгъэ хэлъу уи счетым ибольхьэ сом минитІ нэхъ